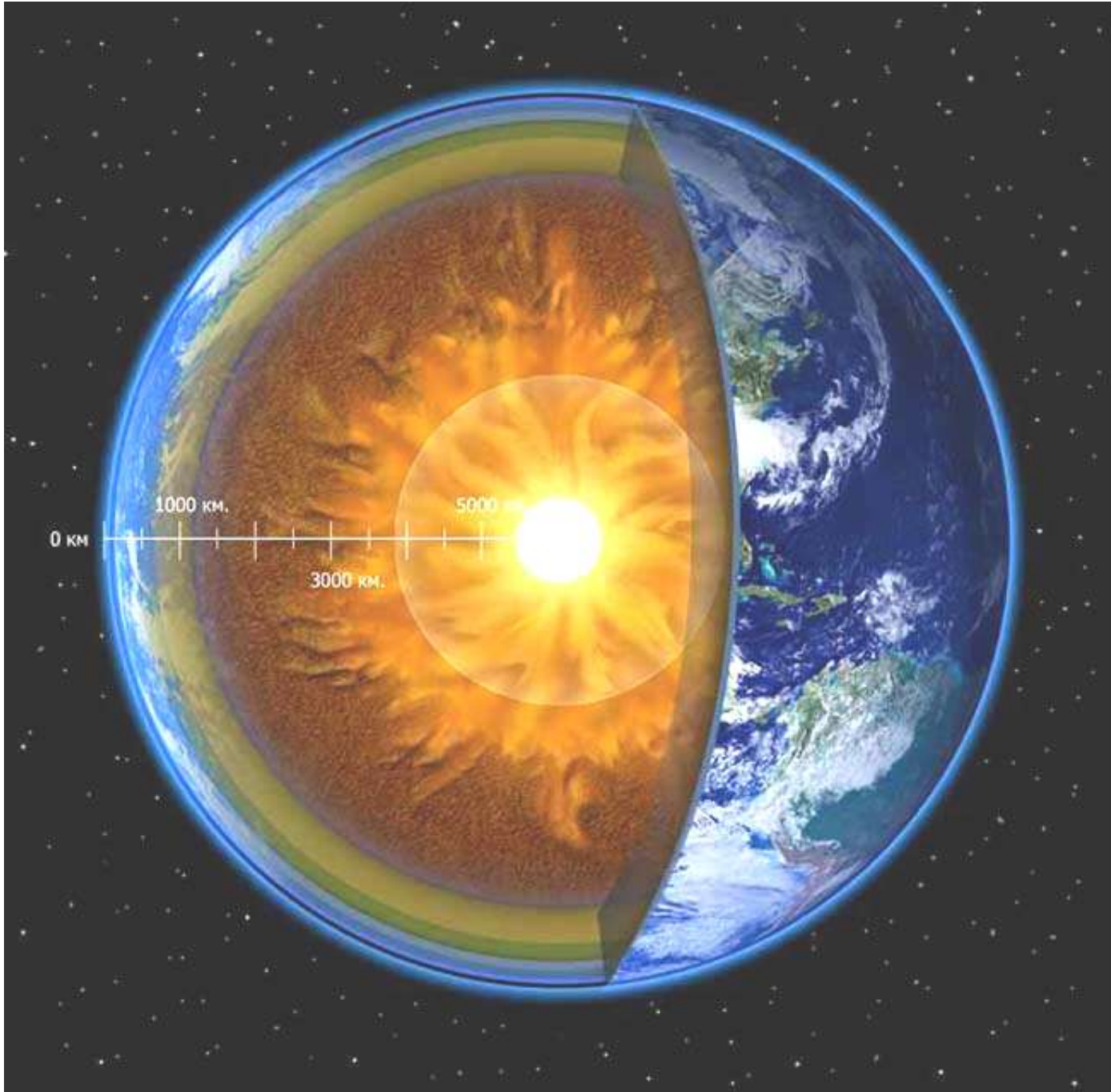

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра агрохімії і ґрунтознавства

ГЕОЛОГІЯ з основами мінералогії

ПЕРЕДМОВА

«Людина, яка не знає основ геології, подібна до сліпого. Блукаючи навколо міста чи села, вона не розуміє всього, що постає перед її очима. Вона сприйматиме лише зовнішні форми, а не суть явищ. Буде бачити, але не розуміти. Важливо, щоб кожен освічений громадянин був ознайомлений з основами геології та розумів її роль і значення в культурному розвитку країни»

В.П.Обручев, 1939 р.

Геологія є однією з основних фундаментальних наук про Землю. Назва **геологія** походить від грецьких слів «ге» – Земля і «logos» – вчення. Отже, дослівно це вчення про Землю. Як наука вона вивчає історію розвитку Землі, починаючи від її зародження і закінчуючи сьогоdnішнім станом, склад, будову та всі процеси, що проходять як на її поверхні, так і в надрах. Завдяки геології виявлені основні закономірності розвитку земної кори й органічного світу впродовж останніх 4,5 млрд років існування планети. Геологія дає уяву про утворення материків і океанів, еволюцію клімату, розвитку умов для накопичення різних корисних копалин, про варіації географічної зональності, утворення ґрунтів, розвиток земної кори.

Геологія повинна посідати одне з провідних місць у підготовці фахівців агрономічних спеціальностей та під час вивчення інших дисциплін природничого циклу.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Геологія з основами мінералогії» є формування у студентів системи знань про мінеральну частину ґрунтів і речовинного складу верхнього шару літосфери – земної кори. Розуміння, що матеріальною основою колообігу неорганічних елементів в біосфері виступають мінерали і гірські породи.

1.2. Завданням дисципліни є ознайомлення студентів з будовою планети Земля, а також вивчення її хімічного і мінералогічного складу та одержання загальних уявлень про геологічні процеси, які протікають в надрах Землі та на її поверхні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких компетентностей :

1) вміти аналізувати речовинний склад земної кори : мінерали і гірські породи;

2) знати класифікацію мінералів, їх діагностичні ознаки, поширення та застосування;

3) знати основні генетичні групи материнських ґрунтоутворювальних порід;

4) знати на яких материнських породах утворилися чорноземні ґрунти України;

5) знати первинні й вторинні мінерали, що входять до складу ґрунтоутворювальних порід і ґрунту та їх значення у живленні рослин;

6) знати високодисперсні глинисті мінерали з якими тісно пов'язані такі важливі фізико-хімічні властивості ґрунту, як : набухання, липкість, зв'язність, гідрофільність, реакція ґрунтового розчину, гранулометричний склад;

7) знати природні поклади корисних копалин агрономічних руд в Україні та світі, які використовуються для виробництва добрив, та їх значення в збереженні й підвищенні родючості ґрунтів;

8) знати поклади вапнякових і гіпсових агрономічних руд та їх роль у проведенні хімічної меліорації кислих і засолених ґрунтів;

9) запобігати забрудненню навколишнього середовища та деградації ґрунтів.

ПОЛОЖЕННЯ ЗЕМЛІ У СОНЯЧНІЙ СИСТЕМІ

пн. полюс
екватор 40 000 км
6 378 км
6 356 км

Вперше обчислити розміри Землі вдалося давньогрецьким ученим ще до нашої ери.

Наша планета – куля, але незвичайна, сплюснута біля полюсів. Вчені дали назву – геоїд. З грецької “землеподібна”

ФОРМА ЗЕМЛІ – ГЕОЇД

Види ендогенних процесів:

- *тектонічні рухи земної кори;*
- *землетруси;*
- *магматизм;*
- *метаморфізм;*
- *метасоматоз.*

ЕНДОГЕННІ ГЕОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

ЕКЗОГЕННІ ГЕОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

ОСНОВНІ ТИПИ ЗЕМНОЇ КОРИ

МАТЕРИКОВА

- три шари гірських порід
- потужність: 30–75 км

склад гірських порід

ОКЕАНІЧНА

- два шари гірських порід
- потужність: 5–15 км

склад гірських порід

БУДОВА ЗЕМНОЇ КОРИ

Материнські породи (підґрунтя)

Визначають мінеральний склад, фізичні та хімічні властивості ґрунту

В Україні ґрунтоутворюючими породами є четвертинні відклади – здебільшого **лесові та піщані**

Від них до ґрунту потрапляють дрібні тверді часточки – **глина й пісок**

В гірських районах додаються більші уламки порід – **гравій і щебінь**

Вивчення дисципліни студентами спеціальності 201 Агрономія передбачено на кафедрі агрохімії і ґрунтознавства. Проведення лабораторних занять буде проходити в музеї геології і ґрунтознавства. Варто відмітити, що вивчення мінералів в університеті бере свій початок з Головного училища садівництва, про це свідчать дані музею історії УНУС та навчальний посібник «Мінералогія для початківців», підготовлений і виданий у 1872 році старшим викладачем П. Червонюком, що зберігається у фондах наукової бібліотеки.

Наразі в колекціях музею є кристали, мінерали і гірські з родовищ багатьох країн світу й України

Під час музейного практикуму студенти вивчають склад земної кори, природні поклади її корисних копалин, а також геологічні процеси, що зумовлюють утворення мінералів і гірських порід.

Мінерали розглядаються, перш за все, як складові частини гірських та ґрунтоутворювальних порід і ґрунтів.

В експозиції музею окремою вітриною виділено «Агрономічні руди», в якій експонуються мінерали і гірські породи, що є сировиною для виготовлення мінеральних добрив, або ж використовуються для хімічної меліорації кислих і засолених

ґрунтів

Серед зразків мінералів і гірських порід вагоме місце посідає колекція ґрунтоутворювальних порід, на яких формуються ґрунти з різною родючістю. Саме на таких цінних ґрунтоутворювальних породах як лес і лесоподібні суглинки сформувалися найродючіші українські чорноземи.

Продовженням колекції ґрунтоутворювальних порід є моноліти ґрунтів, відібрані співробітниками кафедри в 1958–1961 рр. у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

Як ефективно й раціонально використовувати різні типи ґрунтів, щоб не знижувалась їхня природна родючість та одночасно забезпечувати високу продуктивність сільськогосподарських культур, навчають студентів на заняттях з ґрунтознавства, агрохімії, землеробства, рослинництва.

Доцент кафедри
агрохімії і ґрунтознавства

А. Т. Мартинюк

